केंद्र पुरस्कृत योजना

दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय,
महाराष्ट्र राज्य, पुणे

महाराष्ट्र शासन

दिव्यांग कल्याण विभाग

दिनदयाळ दिव्यांगजन पुनर्वसन योजना (DDRS)

योजनेची पार्श्वभूमी

- पीडब्ल्यूडी कायदा 1995 चे कलम 66 – तरतूद –

  “समुचित शासन व स्थानिक यंत्रणा त्यांची आर्थिक कुवत आणि विकासाच्या मर्यादेच्या आधिन राहून सर्व दिव्यांग व्यक्तींच्या पुनर्वसनाचे कार्य हाती घेईन किंवा कार्याची पुर्ती करेल."
  त्यानुसार दिव्यांग व्यक्तींच्या पुनर्वसनाकरिता अस्तित्वात असलेल्या चार योजनांचे एकत्रित करुन “दिव्यांग व्यक्तींसाठीच्या स्वयंसेवी कृतीला प्रोत्साहन देण्याची एक छत्री योजना“ हया नावाने सन 1999 पासून योजना अंमलात.

- सन 2003 मध्ये “दिनदयाळ दिव्यांग पुनर्वसन योजना (डीडीआरएस)" असे नामकरण.

- सन 2016 च्या अधिनियमातील कलम 27 नुसार सुधारीत मार्गदर्शक सुचना दि. 01.04.2022 पासून अंमलात.

योजनेची उद्दिष्टे

- दिव्यांग व्यक्तींकरिता सक्षम व पूरक वातावरणाची निर्मिती करुन त्यांना खात्रीपूर्वक समान संधी, समता व सामाजिक न्याय मिळवून देऊन त्यांचे सक्षमीकरण करणे.

- स्वयंस्फुर्तीने केलेल्या कृतीस प्रोत्साहन देऊन दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, 2016 मधील तरतूदींची प्रभावीपणे खात्रीशीर अंमलबजावणी करणे.

विद्‌यमान 2018 सुधारित योजनेंतर्गत मॉडेल प्रकल्प

- क्रॉस डिसेबिलिटीसह प्री-स्कूल,शिघ्र निदान व उपचारासह गृह पुर्नवसन तरतूद आणि समुदाय आधारीत पुर्नवसन तरतूद.
- कर्णबधिरांकरिताविशेष शाळा.
- अंधासाठी विशेष शाळा.
- इतर दिव्यांगत्वाच्या प्रवर्गासाठी विशेष शाळा.
- कुष्ठरोग बरे झालेल्या व्यक्तींच्या पुनर्वसनासाठी गृह आधारित पुनर्वसन आणि समुदाय आधारित पुनर्वसन प्रकल्प.
- मानसिक आजारातून बरा झालेल्या व्यक्तींच्या मानसिक सामाजिक पुनर्वसनासाठी हाफ वे होम.
- सर्वसमावेशक शिक्षण सुरू ठेवण्यासाठी विशिष्ट शिकण्याची अध्ययनअक्षमता असलेल्या मुलांसाठी विशेष उपचार व सेवा केंद्रे.
- बहु विकलांगाकरिता थेरपी आणि समुपदेशन केंद्र.

योजनेसाठी पात्रता

- संस्था नोंदणी अधिनियम, 1860 अन्वये नोंदणी आवश्यक. किंवा
- भारतीय विश्वस्थ अधिनियम, 1882 अन्वये नोंदणी आवश्यक. किंवा
- कंपनी अधिनियम, 2013 मधील कलम 8 अन्वये ना-नफा ना-तोटा या तत्वावर नोंदणी आवश्यक.
- अर्जाची वैधता – 2 वर्षे
- अनुदानासाठी निती आयोगाकडे (दर्पण पोर्टल)नोंदणी आवश्यक.
- दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, 2016 अन्वये वैध नोंदणी आवश्यक.

योजनेसाठी पात्रता

- संस्था नोंदणी अधिनियम, 1860 अन्वये नोंदणी आवश्यक. किंवा
- भारतीय विश्वस्थ अधिनियम, 1882 अन्वये नोंदणी आवश्यक. किंवा
- कंपनी अधिनियम, 2013 मधील कलम 8 अन्वये ना-नफा ना-तोटा या तत्वावर नोंदणी आवश्यक.
- अर्जाची वैधता – 2 वर्षे
- अनुदानासाठी निती आयोगाकडे (दर्पण पोर्टल)नोंदणी आवश्यक.
- दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, 2016 अन्वये वैध नोंदणी आवश्यक.

आवश्यक कागदपत्रांची यादी

- सोसायटी नोंदणी कायदा, 1860 अंतर्गत नोंदणी प्रमाणपत्र.
- भारतीय विश्वस्त अधिनियम 1882 अंतर्गत नोंदणी प्रमाणपत्र.
- अपंग व्यक्ती कायदा, 1995/अपंग व्यक्तींचे हक्क अधिनियम, 2016 अंतर्गत नोंदणी प्रमाणपत्र.
- संस्थेची घटना व नियमावली /उपविधी.
- संस्थेचे मागील दोन वर्षांचे लेखा परीक्षण.
- कर्मचाऱ्यांची यादी आणि त्यांची शैक्षणिक पात्रता प्रमाणपत्रे.
- भारतीय पुर्नवास परिषदेकडे केलेली नोंदणी व नुतनणीकरण (लागू असेल तेथे)
- दिव्यांगत्व प्रमाणपत्रांसह लाभार्थ्यांची यादी.

आवश्यक कागदपत्रांची यादी

- संस्थेचा मागील दोन वर्षांचा वार्षिक अहवाल.
- विविध खर्चाच्या बाबींनुसार तपशील व गतवर्षासाठी प्रकल्पाचे अंदाजपत्रक.
- व्यवस्थापन समितीची यादी व त्यांच्या नियुक्ती दिनांकाचा तपशिल.
- रु. 20/- च्या नॉन-ज्युडिशियल स्टॅम्प पेपरवरील करारनामा.
- बँक अधिकृतता पत्र (NEFT आदेश फॉर्म)
- नोटरीने प्रमाणित केलेला भाडे करारनामा (जर प्रकल्प भाड्याने घेतलेल्या जागेत असेल).

प्रस्तावांमध्ये सामान्य उणीवा

- स्वयंसेवी संस्था पब्लिक फायनान्स मॅनेजमेंट सिस्टम (PFMS) नुसारचा पोर्टलवरील खर्च, आगाऊ रकमा व हस्तातरीत रक्कमा यांचा ताळमेळ घेत नाहीत किंवा पीएफएमएस पोर्टलचा वापर करीत नाहीत.
- अनुदानाची मागणी अनुज्ञेय नसलेल्या लेखाशीर्षामध्ये करण्यांत येते.
- राज्य सरकारने शिफारस न केलेल्या अनुदानाची मागणी केली जाते.
- स्वयंसेवी संस्था विरुद्‌ध तक्रारी असतात.
- ई-अनुदान पोर्टल ऐवजी हार्ड कॉपीमध्ये अनुदानाचे प्रस्ताव सादर केले जातात.
- अनुदानाच्या प्रस्तावा सोबत परिपूण व आवश्यक कागदपत्रे सादर केली जात नाहीत.
- स्वयंसेवी संस्थांची नोंदणी झालेली नसते.
- दिव्यांगत्व प्रमाणपत्रे संलग्न नाहीत/वाचनीय नाहीत.
- कर्मचा-याच्या शैक्षणिक पात्रतेची प्रमाणपत्रे प्रस्तावा सोबत जोडण्यांत येत नाहीत.

प्रस्तावांमध्ये सामान्य उणीवा

- स्वयंसेवी संस्था पब्लिक फायनान्स मॅनेजमेंट सिस्टम (PFMS) नुसारचा पोर्टलवरील खर्च, आगाऊ रकमा व हस्तातरीत रक्कमा यांचा ताळमेळ घेत नाहीत किंवा पीएफएमएस पोर्टलचा वापर करीत नाहीत.
- अनुदानाची मागणी अनुज्ञेय नसलेल्या लेखाशीर्षामध्ये करण्यांत येते.
- राज्य सरकारने शिफारस न केलेल्या अनुदानाची मागणी केली जाते.
- स्वयंसेवी संस्था विरुद्ध तक्रारी असतात.
- ई-अनुदान पोर्टल ऐवजी हार्ड कॉपीमध्ये अनुदानाचे प्रस्ताव सादर केले जातात.
- अनुदानाच्या प्रस्तावा सोबत परिपूण व आवश्यक कागदपत्रे सादर केली जात नाहीत.
- स्वयंसेवी संस्थांची नोंदणी झालेली नसते.
- दिव्यांगत्व प्रमाणपत्रे संलग्न नाहीत/वाचनीय नाहीत.
- कर्मचा-याच्या शैक्षणिक पात्रतेची प्रमाणपत्रे प्रस्तावा सोबत जोडण्यांत येत नाहीत.

जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्र (डी.डी.आर.सी.)

योजनेची पार्श्वभूमी

- **सन 1985 तें 1990 पासून जिल्हा संसाधन केंद्र (डीआरसी) हे राष्ट्रीय संस्थांमार्फत योजना अंमलात.**
- **सन 1999-2000 पासून “जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्र (डी.डी.आर.सी.)” राज्य शासनामार्फत कार्यान्वित.**
- **सन 2018-19 पासून “जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्र (डी.डी.आर.सी.)” सिपडा अंतर्गत कार्यान्वित.**
- **सन 2020-21 पासून “जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्र (डी.डी.आर.सी.)” या योजनेस दिनदयाळ दिव्यांगजन पुनर्वसन योजनेंतर्गत केंद्र शासनाकडून अनुदान सहाय्य.**

योजनेची व्याप्ती

- डिसेंबर 2020 पर्यंत देशातील 325 जिल्हे.
- त्यानंतर देशातील सर्व जिल्हे या योजनेंतर्गत समावेशित.
- राज्यातील सर्व जिल्हे.
- ज्या जिल्ह्यात केंद्र कार्यान्वित नाही तेथे शेजारील केंद्रामार्फत सुविधा.

निवड – प्रक्रिया

- जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हा व्यवस्थापन संघाची निवड.
- जिल्हा व्यवस्थापन संघामार्फत केंद्राची निवड करणे.
- प्राधान्य क्रम – रेड क्रॉस सोसायटी, स्वायत्त संस्था, स्वयंसेवी संस्था.
- जाहीर प्रकटनाद्वारे प्रस्ताव मागविणे.
- योग्य संस्थेची निवड करणे.

योजनेची उद्दिष्टे (1/2)

- दिव्यांग व्यक्तींचे सर्वेक्षण करणे.
- शिबीराव्दारे दिव्यांग व्यक्तींना दिव्यांगत्वाची प्रमाणपत्र, बस पासेस मिळवून देणे, युडीआयडी कार्ड मिळण्याच्या दृष्टीने मदत करणे.
- दिव्यांग प्रतिनिधी, शीघ्र हस्तक्षेप व निदान याबाबत जनजागृतीकरून या विषयी कार्य करणाऱ्या संस्थांची माहिती ठेवणे.
- नॅशनल ट्रस्ट व्दारा शिघ्र निदान व विमा योजनेचा लाभ दिव्यांग व्यक्तींना मिळवून देण्यास मदत करणे.
- सहाय्यक साधने, कृत्रिम अवयव व साधने यांचे फॉलोअप/रिपेअर व वाटप यांचे कार्यक्रम ADIP योजना /अलम्को मार्फत आयोजित करून शिबिराव्दारे वाटप करणे.

योजनेची उद्दिष्टे (2/2)

- भौतिक उपचार, व्यवसाय उपचार, वाचा उपचार या विषयक थेरपीच्या सेवा पुरविणे.
- शासकीय वैदयकीय यंत्रणा व धर्मार्थ संस्था यांचे मार्फत व्यंग सुधारक शस्त्रक्रिया शिबिरे आयोजित करणे.
- वित्तिय संस्था व बँका यांचे मार्फत दिव्यांग व्यक्तींना कर्ज मिळवून देणे.
- दिव्यांग व्यक्ती व त्यांचे पालक तसेच कुटुंबातील इतर सदस्य यांना सल्ला देणे.
- सुगम्य भारत अभियानाची अंमलबजावणी करून अडथळा विरहित वातावरण निर्मिती करणेस प्रोत्साहन देणे.
- दिव्यांग विदयार्थ्यांना शिक्षण शिष्यवृत्ती व्यवसाय शिक्षण, कौशल्य प्रशिक्षण व रोजगार मिळवून देण्यास मदत करणे.
- दिव्यांग विदयार्थ्यांना सहाय्यकारी सेवेव्दारे शिक्षण व प्रशिक्षण देणे.

योजनेसाठी पात्रता

- राज्य शासन / जिल्हाधिकारी यांची शिफारस.
- संस्था नोंदणी अधिनियम, 1860 अन्वये नोंदणी आवश्यक.
- दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, 2016 अन्वये वैध नोंदणी आवश्यक.
- संस्थेची घटना व नियमावली /उपविधी.
- अनुदानासाठी निती आयोगाकडे (दर्पण पोर्टल)नोंदणी आवश्यक.
- तपासणी अहवाल.
- जिल्हा व्यवस्थापना संघाचे सविस्तर विवरण
- कर्मचाऱ्यांची यादी आणि त्यांची शैक्षणिक पात्रता प्रमाणपत्रे.
- संस्थेचे मागील दोन वर्षांचे लेखा परीक्षण.
- उपयोगिता प्रमाणपत्र
- संस्थेचा वार्षिक अहवाल
- बँकेची माहीती व बॉंड, इ.

अनुज्ञेय तज्ञ / कर्मचारी (मानधन तत्वावर)

- Clinical Psychologist - 01
- Senior Physiotherapist/occupational therapist -01
- Senior Prosthetist/ orthotist – 01
- Prosthetist/ orthotist technician – 01
- Senior Speech therapist / Audiologist- 01
- Junior Speech therapist -01
- Mobility Instructor – 01
- Multipurpose rehabilitation worker – 01
- Accountant cum clerk – 01
- Attendant cum Peon – 01
- Field publicity assistant – 01
- Vocational counsellor cum computer assistant -01.
- Early Intervention Therapist – 01.
- Trans-Disciplinary Special Educator- 01.
- Care giver- 01.

अनुदानाचे स्वरूप

- आवर्ती व अनावर्ती स्वरूपात.
- प्रथम वर्षांकरीता –वेतन रू. 27.63 लक्ष
- कार्यालयीन व आपत्कालीन – रू.05.25 लक्ष.
- साधने – रू. 20.00 लक्ष.
- द्वितीय वर्षाकरीता – वरील प्रमाणे
- सलग दोन वर्षे प्रस्ताव न आल्यास केंद्र बंद असल्याचे समजून अनुदान थांबविण्यात येते.

अनुदानाचे स्वरूप (प्रतीपुर्ती स्वरूपात)

- 50 टक्के अर्थसहाय्य – सहा महिन्यांचे लेखा परीक्षण अहवाल सादर केल्यानंतर व उर्वरीत पुर्ण वर्षाचे लेखा परीक्षण अहवाल सादर केल्यानंतर किंवा
- 75 टक्के अर्थसहाय्य – नऊ महिन्यांचे लेखा परीक्षण अहवाल सादर केल्यानंतर व उर्वरीत पुर्ण वर्षाचे लेखा परीक्षण अहवाल सादर केल्यानंतर किंवा
- 100 टक्के अर्थसहाय्य – पुर्ण वर्षाचे लेखा परीक्षण अहवाल सादर केल्यानंतर किंवा

राज्य शासनाची भूमिका

- राज्य शासनाने गरजेनुसार वेतन व साहीत्यासाठी निधी पुरविणे.
- केंद्राच्या कार्यपध्दतीत जिल्हाधिकारी यांनी आवश्यकतेनुसार किरकोळ बदल करण्यासाठी प्राधिकृत करणे.
- केंद्राचा आपत्कालीन खर्च भागविण्यासाठी जिल्हाधिकारी यांनी आवश्यकतेनुसार स्थानिक निधीतून खर्च करण्यासाठी प्राधिकृत करणे.
- परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी आवश्यकतेनुसार संबंधीत जिल्हयात केंद्राची शाखा उभारणे.

दिव्यांग व्यक्तींना कृत्रिम अवयव व साधने पुरविणे

(Scheme of Assistance to Disabled Persons for purchase, fitting of Aids /Appliances (ADIP SCHEME)

योजनेची उदिदष्टे

- सदरची योजना सन 1981 पासून सुरु असून दि.01.04.2022 पासून सदर योजनेत सुधारणा करण्यांत आल्या आहेत.

- कृत्रिम अवयव व सहाय्यक साधने याव्दारे दिव्यांग व्यक्तींचे शाररिक, सामाजिक, शैक्षणिक, आर्थिक व मानसिक सक्षमीकरण करणे.

लाभार्थ्यांची पात्रता

- भारतीय नागरीक असावा.
- 40% आणि 40% पेक्षा जास्त दिव्यांगत्वाचे प्रमाणपत्र असावे.
- सर्व स्त्रोतांपासून दर महिन्याचे कमाल उत्पन्न रुपये 30,000/- इतके आवश्यक.
- पालकांवर अवलंबून असल्यास पालकांचे दर महिन्याचे कमाल उत्पन्न रुपये 30,000/- इतके आवश्यक.
- नवीन सहाय्यक साधने पुरविण्यानंतर तीन वर्षाच्या आधी पुन्हा त्याच सहाय्यक साधनाची मागणी करता येणार नाही. परंतु 12 वर्ष वया खालील मुलांच्या बाबतीत कालावधी हा एक वर्षाचा राहील.

लाभाचे स्वरूप

- सहाय्यक साधनांची किंमत

- रू. 15,000/- पर्यंत असल्यास 100 टक्के.

- रू. 15,001/- ते रू. 30,000/- पर्यंत असल्यास रू. 15,000/-.

- मोटोराईज्ड ट्रायसायकल व कॉक्लीयर इंम्लांटचा अपवाद वगळता रू. 30,001/- पेक्षा जास्त असल्यास साधनांच्या किंमतीच्या 50 टक्के केंद्र शासन व उर्वरीत 50 टक्के राज्य शासन किंवा स्वयंसेवी संस्था किंवा संबंधीत लाभार्थी यांचे मार्फत.

सहाय्यक साधनांचे प्रकार

- अस्थिव्यंग – तीन चाकी सायकल, मोटराईझ ट्राय सीकल्स आणि व्हील चेअर्स, कुबडया,कृत्रिम अवयव व साधने कॅलिपर्स व इतर सर्व प्रकारची सहाय्यभूत उपकरणे व साधने.
- अंध –अंधांसाठी ॲक्सेसिबल मोबाईल फोन, लॅपटॉप, ब्रेल नोट टेकर, communication equipment Braille attachment telephone, adapted walkers, ब्रेल शैक्षणिक साहित्य, टेप रेकॉर्ड, अंधाच्या सफेद काठया, ब्रेल लेखन साहित्य, अल्पदृष्टी अपंगात्वाकरिता मात करणेसाठी digital magnifiers सहाय्यभूत साधने इत्यादी.

सहाय्यक साधनांचे प्रकार

- **कर्णदोष – वैयक्तिक श्रवणयंत्रे, शैक्षणिक साहित्य, टेपरेकॉर्ड व श्रवण विषयक इलेक्ट्रॉनिक्स उपकरणे, alarm devices.**
- **बौध्दिक अक्षमता (मतिमंदत्व) – पुनर्वसन तज्ञाच्या सल्ल्यानुसार आवश्यक ती उपकरणे व आवश्यक ती शैक्षणिक साहित्य**
- **बहुविकलांग –तज्ञाच्या सल्ल्यानुसार आवश्यक ती उपकरणे.**
- **कुष्ठरोग मुक्त व्यक्ती - सहाय्यक दैनंदिन जीवनमान किट व तज्ञाच्या सल्ल्यानुसार आवश्यक ती उपकरणे.**

अंमलबजावणी करणा-या यंत्रणा

- नोंदणीकृत सामाजिक संस्था, धर्मादाय विश्वस्त संस्था.
- अलिमको/ दिव्यांगांच्या राष्ट्रीय संस्था,
- कंपोजिट रिजनल सेंटर,
- जिल्हा दिव्यांग पुनर्वसन केंद्रे,
- राज्य सरकार,
- राज्य सरकारची महामंडळे,
- स्थानिक स्वराज्य संस्था इत्यादी.

एडिप योजने अंतर्गत घेण्यात येणारे कार्यक्रम

- (अ) शिबीरांचे कार्यक्रम / जिल्हानिहाय शिबीरे :- एडिफ योजनेची अंमलबजावणी करणा-या संस्थेला जिल्हानिहाय शिबीरांचे आयोजन करुन कृत्रिम अवयव व सहाय्यक साधने पुरविण्याच्या दृष्टीने अनुदान देण्यांत येते.
- (ब) मुख्यालय स्तरावरील कार्यक्रम :-अलिमको, दिव्यांगांच्या राष्ट्रीय संस्था कंपोजिट रिजनल सेंटर व प्रस्थापित स्वंयसेवी संस्थेनां त्यांचेकडे नोंदणी केलेल्या दिव्यांग व्यक्तींना कृत्रिम अवयव व सहाय्यक साधने देण्यांच्या दृष्टिने अनुदान देण्यांत येते.
- (क)विशेष शिबीरे : सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली व्दारे मा.लाकसभा, मा.राज्यसभा खासदार यांनी त्यांचे मतदार संघात वा इतर ठिकाणी शिबीरे घेऊन कृत्रिम अवयव व सहाय्य साधने यांचे वाटप करण्याची

एडिप योजने अंतर्गत घेण्यात येणारे कार्यक्रम

- (क) विशेष शिबीरे : सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली व्दारे मा.लाकसभा, मा.राज्यसभा खासदार यांनी त्यांचे मतदार संघात वा इतर ठिकाणी शिबीरे घेऊन कृत्रिम अवयव व सहाय्य साधने यांचे वाटप करण्याची मागणी केली असल्यास अशा मागणीव्दारे घेण्यांत येणा-या शिबीरांमध्ये दिव्यांग व्यक्तींना कृत्रिम अवयव व सहाय्यक साधने पुरविण्याकरिता अर्थसहाय्य करण्यांत येते.
- (ड) समग्र शिक्षा अभियनाव्दारे आयोजीत शिबीरे : शाळेत जाणा-या 18 वर्षाखालील मुलांना अलिमकोव्दारे कृत्रिम अवयव व साधने पुरविल्यास त्यापैकी 7% इतका निधी सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालयामार्फत खर्च करण्यांत येतो. तर उर्वरित 40% निधी हा मानव संसाधन मंत्रालयामार्फत समग्र शिक्षा अभियानाकरिता खर्च म्हणून करण्यांत येतो.

लाभार्थ्यांची नोंदणी

- शिबीराव्दारे.
- जिल्हास्तर.
- ADIP MIS Portal (www.adip.disabilityaffairs.gov.in/ADIP/login)
- सीएससीव्दारे आणि मोबाईल ॲपव्दारे.

योजनेसाठी पात्रता

- दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, 2016 अन्वये वैध नोंदणी आवश्यक.
- संस्था नोंदणी अधिनियम, 1860 अन्वये नोंदणी आवश्यक.
- संस्थेच्या व्यवस्थापनातील सदस्यांची नांवे व संपुर्ण माहीती.
- संस्थेची घटना, उद्‌देश व नियमावली याची प्रत.
- संस्थेचे मागील तीन वर्षांचे लेखा परीक्षण व वार्षिक अहवाल.
- संस्थेचे मागील तीन वर्षांचे लेखा परीक्षण व वार्षिक अहवाल – प्रथमच स्थापना असल्यास.

योजनेसाठी पात्रता

- जर योजना यापुर्वीच कार्यान्वित असल्यास अनुदानाचे विवरण, लाभार्थ्यांची यादी, इ. वेबसाईटवर अपलोड करणे आवश्यक.
- संस्थेच्या वेबसाईटवर अनुदानाचे विवरण, लाभार्थ्यांची यादी, इ. अपलोड करणे आवश्यक.
- उपयोगिता प्रमाणपत्र
- संस्थेने सहाय्यक साधने / उपकरणांची एक वर्ष मोफत देखभाल करणे आवश्यक.
- नियुक्त कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती नियमित असल्यास व ती संख्या 20 पेक्षा असल्यास सामाजिक आरक्षणाचे पालन करणे आवश्यक.
- संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांचे फन व आधार कार्ड बाबत माहीती आवश्यक.

धन्यवाद !